

SIVILOMBUDSMANNEN SOM PARTSHJELPER?

Av pensjonert advokat Tallag Andersen

Stortinget vedtok 6. juni 2013 (altså for 7 ½ år siden) å be regjeringen fremme nødvendige forslag for å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen ved å «tillate at Sivilombudsmannen opptrer som hjelpeintervenient» (etter tvisteloven av 2005 partshjelper) ved søksmål (Innst 379 S 2012-2013, vedtak nr. 515 fra 6. juni 2013).

Vedtaket og det aktuelle såkalte «Dok. 8 forslaget» bak vedtaket er etter min oppfatning ganske overfladisk og lite overbevisende begrunnet bl.a. med et postulat om at en slik ordning vil ha «en oppdragende effekt på forvaltningen som da vet at Sivilombudsmannen kan bli part i saken», og at det vil «føre til at en får flere riktige avgjørelser.»

Justis- og beredskapsdepartementet tok seg lang tid med å gå videre med saken (kanskje med god grunn) og har i høringsnotat 7. oktober 2020 (saknummer 20/4753) fremmet forslag til endringer i tvisteloven mv., herunder om Sivilombudsmannens rolle som partshjelper.

I sin vurdering har departementet vist til at «ombudsmannen skal være en nøytral og uavhengig kontrollinstans», og at forslaget etter departementets syn må «vurderes i lys av dette.» Videre er det vist til at det kan være vanskelig å forene Sivilombudsmannens rolle som «nøytral og uavhengig instans» med adgang til å opptre som partshjelper.

Departementet har på tross av disse innvendingene lojalt utarbeidet et utkast til endring av tvisteloven § 15-7 første ledd c) om at Sivilombudsmannen kan tillates partshjelp «i sak hvor behandlingen av en klage til Sivilombudsmannen er avsluttet og hvor ombudsmannen har anbefalt den private part å reise sak.»

Departementet har altså gitt klart uttrykk for betenkeligheter knyttet til rollefordelingen, noe det etter min oppfatning er all grunn til. Jeg mener imidlertid at det i tillegg også bør blinke noen alvorlige «konstitusjonelle varselamper».

Sivilombudsmannen skal etter sivilombudsmannsloven § 3 «søke å sikre at det i den offentlige forvaltning ikke øves urett mot den enkelte borger og bidra til at offentlig forvaltning respekterer og sikrer menneskerettighetene.» I § 2 er det fastsatt at Ombudsmannen ut over fastsatt instruks skal utføre sitt verv «selvstendig og uavhengig av Stortinget.»

Man kommer imidlertid ikke utenom at Sivilombudsmannen er Stortingets ombudsmann, og partshjelp for Sivilombudsmannen blir etter min oppfatning dermed (når det er staten som er saksøkt) kunne fremstå som et rettslig oppgjør mellom to av våre statsmakter; ombudsmannen for den lovgivende mot den utøvende makt og med den tredje, den dømmende som oppmann. Det kan ta seg dårlig nok ut når forvaltningen (innimellom) ikke aksepterer Sivilombudsmannens oppfatning. Men å åpne adgang for slik eskalering av konflikten med Stortingets ombud mot forvaltningen vil etter min mening ta seg enda dårligere ut. Under enhver omstendighet vil Sivilombudsmannens standpunkt/begrunnelse ligge på rettens bord, og vi bør vel kunne belage oss på at standpunktet i den enkelte sak blir tillagt den vekt det fortjener.